

Hundre år for norsk natur

Døråldalen og fjell i Rondane nasjonalpark, Hedmark. I 1962 ble Rondane Norges første nasjonalpark. Det skjedde etter mange tiårs innsats for å få vernet et større sammenhengende naturområde. Nå passer vi på at det ikke gis tillatelser til veier og utbygging inne i landets nasjonalparker. Foto: BÅRD LØKEN

DET DU IKKE SER ...

Høyspentmaster, veier og borerigger, eller urørt natur, praktfulle fosser og levende hav?

I hundre år har Naturvernforbundet kjempet for mangfoldet i naturen. Ja, det finnes knapt et verneområde, en fredet fjellblomst eller en fjernet skuddpremie hvor vi ikke har hatt en avgjørende finger med i spillet.

I denne utstillingen vil vi vise deg noen av områdene og artene vi har kjempet for. Helt fra starten i 1914, da vi fikk fredet kjempeeika «Den gamle mester», til vernet av Rondane i 1962 og dagens kamp for et oljefritt Lofoten.

Du finner ingen hyttefelt, demninger eller oljeplattformer på disse bildene – fordi noen sto på dag og natt for å hindre det.

Det vil vi gjøre de neste hundre årene også!

... KUNNE ØDELAGT ALT SAMMEN

Foto: JOHNNY ROGER PEDERSEN

På «Din nabo er en drage» får store og små nærkontakt med spennende skapninger. Arrangeres flere steder hvert år.

Foto: JO STRAUBE

Sterkt engasjement på Naturvernforbundets folkefest i Kabelvåg mot oljeboring i Lofoten.

Foto: JO STRAUBE

Oppdagelsestur i skogen på Naturvernforbundets miljøfestival på Risøya i Aust-Agder.

Foto: KATO NYKVIST

Feiring av 50-årsjubileet til Børgefjell nasjonalpark i Nordland.

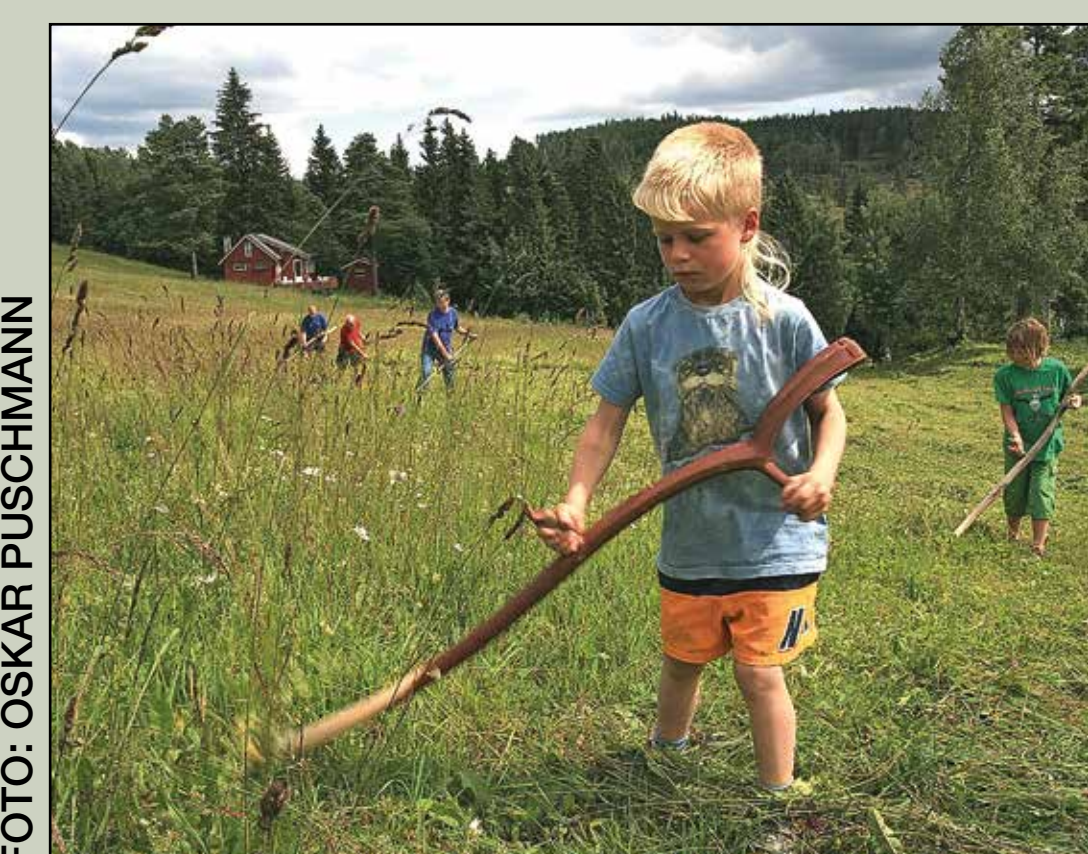

Foto: OSKAR PUSCHMANN

På vårt slåttekurs på Ryghsetra i Buskerud skjøtter deltagerne en av landets rikeste blomsterenger.

Norges Naturvernforbund

1914-2014

- Etablert 18. februar 1914
- Norges eldste natur- og miljøvernorganisasjon
- Rundt 100 lokal- og fylkeslag
- Medlemmer: Cirka 20 000
- Vi jobber med et bredt spekter av saker innen miljø- og naturvern, men spesielt med områdene naturvern, klima, energi og samferdsel.

Bli medlem!

Send SMS med kodeord **NATUR** til **2377**

Nasjonalparker

VINTERVELD I JOTUNHEIMEN

Utsyn fra Bjørungen mot Veslebjørn og Hurrungane. Allerede på 1920-tallet startet Naturvernforbundet arbeidet for nasjonalpark i Jotunheimen og flere andre steder. I 1980 ble dette storslåtte fjellområdet vernet for ettertiden. Nå har Norge 44 nasjonalparker. Naturvernforbundet fortsetter arbeidet for vern av umistelig norsk natur.

Foto: BÅRD LØKEN

Jotunheimen nasjonalpark **Oppland og Sogn og Fjordane**

- Etablert: 1980
- Første vern: Sjoa og Gjende 1973
- Størrelse: 1152 km²
- Type vern: Nasjonalpark
- Jotunheimen er preget av tinder, store breer, vann og mindre innsjøer. Flere områder har artsrikt planteliv, spesielt i øst.

Klimaendringer

ISBJØRN PÅ NORDAUSTLANDET, SVALBARD

I 1921 sendte Naturvernforbundet forslag om vern på Svalbard til Landbruksdepartementet, og i 1973 ble de første nasjonalparkene opprettet. Samme år ble isbjørnen fredet. Nå er det klimaendringer som truer isbjørnenes rike, og Naturvernforbundet kjemper for kutt i klimagassutslipp og for å hindre oljeboring i Arktis.

Foto: OLE JØRGEN LIODDEN

Isbjørn *Ursus maritimus*

- Vekt: Opptil 800 kilo
- Lengde: 2,5-3 meter
- Føde: Sel, hvalross, kadavre av hval, småpattedyr, fugl og fisk.
- Fredet over hele Arktis. Totalfredet på Svalbard fra 1973.
- Bestand: Cirka 3000 på Svalbard, 20-25 000 totalt.
- Utbredelse: Arktiske strøk rundt Nordpolen; Svalbard, Russland, Grønland, Canada og USA.

Skogvern

TROLLFURU I ØVRE PASVIK

I mange tiår kjempet Naturvernforbundet for å opprette nasjonalpark i vår nordligste urskog, og i 1970 ble kampen kronet med seier. I 2009 ble landets største skogreservat åpnet i Trillemarka i Buskerud, etter iherdig innsats fra naturvernere i vår organisasjon. Vi jobber videre for å ta vare på de gamle skogene.

Foto: ORSOLYA HAARBERG

Øvre Pasvik nasjonalpark Sør-Varanger, Finnmark

- Etablert: 1970
- Størrelse: 119 km²
- Type vern: Nasjonalpark
- Unik urskog og våtmark, stort sammenhengende barskogsområde, dominert av uberørt furuskog.
- Rikt mangfold av arter som bjørn, jerv, lappspissmus, lappfiskeand, fjellmyrløper, lappugle, finnmarkspors, lappsoleie og blokkvier. I alt 190 registrerte plantearter.

Sjøfugl

KRYKKJER I KAMP

I hekketiden er det kamp om de beste reirhyllene. I mange tiår har Naturvernforbundet arbeidet for å verne sjøfuglene våre. Før ble sjøfugl utsatt for omfattende jakt, nå trues de av overfiske, oljeutslipp og miljøgifter. Flere fuglefjell ligger farlig nær områder oljeindustrien vil bore i. Naturvernforbundet jobber for å hindre at oljeindustrien får tilgang på den sårbare naturen. Vi elsker måker!

Foto: ERLEND HAARBERG

Krykkje *Rissa tridactyla*

- Sterkt truet, Norsk Rødliste 2010
- Nedgang i bestand: 75 prosent siden 1980
- Lengde: 38-40 centimeter
- Vekt: 350-500 gram
- Alder: 20 år
- Føde: Fisk, krepsdyr og andre virvelløse dyr.
- Overvintring: På åpent hav i Nord-Atlanteren.

Mangfold av liv

BEVER SPISER EIK I VANNKANTEN

Vår største gnager holdt på å bli utryddet. På slutten av 1800-tallet var det bare 60-100 bevere i Norge. I 1899 ble de fredet, og nå bor tusenvis av bevere i våre elver og innsjøer. Naturvern virker, det viser Naturvernforbundets langvarige arbeid for en rekke truede arter.

Foto: ORSOLYA HAARBERG

Europeisk bever *Castor fiber*

- Norges største gnager
- Bestand i Norge: Cirka 70 000
- Utbredelse i Norge: Sørlandet, Østlandet, Trøndelag, Helgeland.
- Lengde: 70-100 centimeter, hale 25-40 centimeter
- Vekt: 10-30 kilo
- Føde: Planter, løvtrær

Elver og fosser

IMOFOSSEN I REISA NASJONALPARK

Vern av vassdrag har lenge vært en av Naturvernforbundets viktigste saker. Det startet med Vettisfossen på 1920-tallet. Seksti år senere presset vi på for vern av Imofossen og det unike Reisavassdraget. Nå har vi 390 vernede vassdrag, og vi jobber videre for å hindre at våre siste elver skal bli lagt i rør.

Foto: BÅRD LØKEN

Reisa nasjonalpark Reisadalen, Troms

- Etablert: 1986
- Størrelse: 803 km²
- Type vern: Nasjonalpark
- Område: Tiltærmet urørt fjell- og dalområde med store fosser, mange vann og en mektig elvekløft (canyon), der Reisaelva løper.
- Nasjonalparken har et av Norges rikeste planteliv med i alt 525 registrerte arter. Av våre 230 fjellplanter, finnes 193 her. Ellers har området et rikt fugleliv med rovfugler som kongeørn, haukugle og jaktfalk, og sjeldne vannfugler som sædgås og dverggås. Det er også fjellrev, jerv og gaupe i området.

Oljefri natur

UTSIKT FRA HÅEN PÅ VÆRØY I LOFOTEN

I havområdene utenfor Lofoten strømmer myriader av fiskeyngel nordover. Et oljeutslipp her kan få katastrofale følger. Naturvernforbundet har vært med på å holde Lofoten, Vesterålen og Senja oljefritt, og vi gir oss ikke før fødestua til torsken er varig vernet.

Foto: BÅRD LØKEN

Lofoten Nordland

- Verdenskjent landskap, rikt på naturressurser.
- 70 prosent av all norsk fisk stammer herfra.
- Røstrevet, verdens største kaldtvannskorallrev.
- Fisk: Torsk, hyse, steinbit, blåkveite, uer, sild
- Sjøpattedyr: Spekkhogger, spermasetthval, finnhval, vågehval og steinkobbe.
- Sjøfugl: Lunde, lomvi, toppskarv, havørn, krykkje, halsule, storskarv, ærfugl, flere alkefugler og vannfugler.

Rovfugler

FISKEØRN MED BYTTE

Det var skuddpremie på dem, og på 1940-tallet var de nesten utryddet. Allerede på 1920-tallet krevde Naturvernforbundet fredning av norske ørner, og i 1962 var seieren et faktum. Nå er det 250-500 fiskeørner i Norge, og det blir stadig flere. Rovfuglene har en viktig rolle, og vi fortsetter arbeidet for å sikre dem en plass i norsk natur.

Foto: ERLEND HAARBERG

Fiskeørn *Pandion haliaetus*

- Totalfredet siden 1962
- Status: Nær truet, Norsk rødliste 2010
- Bestand i Norge: 200-250 individer
- Utbredelse: Først og fremst på Østlandet og i Finnmark.
- Lengde: 55-60 centimeter
- Vekt: 1100-2200 gram
- Vingespenn: 160-180 centimeter
- Føde: Fisk

Rovdyr

GAUPEUNGE PÅ SOLLIHØGDA, AKERSHUS

Helt siden starten har Naturvernforbundet kjempet for å sikre rovdypene en plass i norsk natur. Fra å være tilnærmet utryddet for hundre år siden er gaupa endelig tilbake igjen. Vi lover å stå på rovdypenes side, slik at vårt eneste ville kattedyr kan fortsette å streife om i norske skoger.

Foto: SVEIN HOLO

Gaue *Lynx lynx*

- Status: Sårbar, Norsk rødliste 2010
- Bestand i Norge: Cirka 350 dyr (2013)
- Utbredelse: Over hele fastlandsnorge, bortsett fra Vestlandet.
- Lengde: 70-140 centimeter
- Vekt: 8-26 kilo
- Levealder: 14-17 år
- Vårt eneste ville kattedyr

Bymarker

EVENTYRSKOG, VAGGESTEINÅSEN, OSLO

Allerede i 1922 ble 155 mål urskog i Oslo-marka vernet etter påtrykk fra Naturvernforbundet. Siden har en rekke andre områder blitt vernet. I mange tiår har vi slåss for markagrensa i Oslo og en lang rekke andre norske byer. Det akter vi å fortsette med.

Foto: BÅRD LØKEN

Oslomarka

Oslo, Akershus, Oppland, Buskerud, Østfold

- Natur- og friluftsområde på 1700 km².
- Ligger i 19 kommuner, fordelt på fem fylker.
- Turområde for 25 prosent av befolkningen
- Ni områder; Kjekstadmarka, Vestmarka, Bærumsmarka, Krokskogen, Nordmarka, Romeriksåsen, Lillomarka, Østmarka og Sørmarka.

Villrein

VILLREIN I FOROLLHOGNA, SØR-TRØNDELAG

Norge er det eneste landet i Europa hvor den opprinnelige villreinen ennå lever. I snart hundre år har Naturvernforbundet jobbet for å sikre fremtiden til det stolte dyret, og vi fortsetter kampen mot hyttebygging, kraftlinjer og veier i villreinens rike.

Foto: ERLEND HAARBERG

Villrein *Rangifer tarandus tarandus*

- Norsk ansvarsart. Norge er i dag det eneste landet i Europa som har rester av den opprinnelige ville fjellreinen.
- Bestand i Norge: Cirka 30 000 (vinterbestand)
- Utbredelse: 23 fjellområder i Sør-Norge
- Lengde: 1,5-2,1 meter
- Vekt: 65-160 kilo
- Levealder: Inntil 18 år

Dyrebare planter

GROV NATTFIOL, ØSTFOLD

På 1920-tallet startet Naturvernforbundet arbeidet med å ta vare på sjeldne planter på fastlandet og på Svalbard. Siden er en lang rekke planter fredet etter forslag fra oss. Nå jobber vi for å ta vare på blomster som nattfiol, rød skogfrue, dragehode og en rekke andre planter og arter som trues av menneskers aktiviteter.

Foto: EGIL MICHAELSEN

Grov nattfiol *Platanthera chlorantha*

- Orkidé
- Høyde: 20-60 centimeter
- Dufter sterkt om kvelden og natten
- 1-2 grunnstilte blad og grønnhvite blomster
- Vokser på eng og i åpen skog på næringsrik grunn på Østlandet og langs kysten til Trøndelag

Vern av trær

KJEMPEIK I KRØDSHERAD, BUSKERUD

Noe av det første Naturvernforbundet fikk fredet var «Den gamle mester», kjempeeika som bærer sitt navn etter Jørgen Moes dikt. De første naturvernerne var opptatt av trær. I perioden frem til andre verdenskrig ble flere titalls enkeltstående trær fredet.

Foto: BÅRD LØKEN

Den gamle mester ***Krødsherad, Buskerud***

- Fredet 3. desember 1914 etter initiativ fra Østlandske kretsforening i Naturvernforbundet.
- Over tusen år gammel
- Det første treet som ble fredet i Norge.
- Restaurert i 1926
- Jørgen Moe var prest i Krødsherad og skrev diktet «Den gamle mester» i 1865.

Fra fjord til fjell

GYGRASTOLEN SPEILER SEG I MYRDALSVATNET

Folgefonna nasjonalpark strekker seg fra fjord til bre. Fra Gygrastolen er det praktull utsikt over begge deler. I flere tiår kjempet Naturvernforbundet for denne nasjonalparken. I 2005 var seieren et faktum.

Foto: JAN RABBEN

Bildet er gitt som en gave i forbindelse med Naturvernforbundets 100-årsjubileum

Folgefonna nasjonalpark Hordaland

- Etablert: 2005
- Størrelse: 545 km²
- Type vern: nasjonalpark
- Folgefonna er Norges tredje største isbre.
- Stort og tilnærmet urørt naturområde, fra fjord til høyfjell, med isbre, fjellskog, kyst- og vassdragsnatur. Rik variasjon av arter og naturtyper.

Giftfri kyst

BLÅSKJELL I FJÆRA

Blåskjell er best uten miljøgifter. På 1960-tallet rettet Naturvernforbundet søkelyset mot forurensning og spredning av miljøgifter. Siden har vi vært med på tønnegraving, vært på jakt etter miljøgifter langs norskekysten og arbeidet for forbud mot bruk og utslipp av en rekke farlige stoffer.

Foto: BÅRD LØKEN

Blåskjell *Mytilus edulis*

- Muslingart i saltvann
- Lengde: Opptil 8-9 centimeter
- Mat for en rekke fisker og fugler
- Utbredt langs hele norskekysten
- Filtrerer og renser sjøvann